

Nr 277.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag om avverkningsskyldighet; given Stockholms slott den 15 maj 1942.

Under åberopande av bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll vill Kungl. Maj:t härmed jämlikt § 87 regeringsformen föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till lag om avverkningsskyldighet.

GUSTAF.

Fritiof Domö.

F ö r s l a g
till
L a g
om avverkningskyldighet.

Härigenom förordnas som följer.

1 §.

Det åligger ägare av annan skogsmark än sådan som står under domänstyrelsens förvaltning eller, i den mån avverkningsrätt tillkommer annan än ägaren, den, som innehar avverkningsrätten, att å skogsmarken avverka ved till avsalu enligt föreskrifter, som meddelats på sätt i 2 § anges.

Med ved förstås i denna lag brännved och kolved.

Vad i lagen stadgas angående ved skall, i den mån Konungen därom förordnar, äga tillämpning även beträffande virke av annat slag.

2 §.

Varje kristidsstyrelse har att inom sitt verksamhetsområde enligt de närmare anvisningar, som statens bränslekommission meddelar, och efter samråd med skogsvårdsstyrelsen eller, där skogsmark står under domänstyrelsens eller stiftsnämnds uppsikt, denna myndighet bestämma den myckenhet ved, ägare av skogsmark eller innehavare av avverkningsrätt skall avverka till avsalu, ävensom de tider, inom vilka avverkningskyldigheten skall vara till angivna delar fullgjord. Kristidsstyrelsen äger jämväl, i den ordning nyss är sagt och i den mån så finnes erforderligt, bestämma å vilken del av egendomen avverkningen skall företagas samt den plats å eller i närheten av egendomen, å vilken veden skall uppläggas, så ock i övrigt meddela föreskrifter med avseende å avverkningens bedrivande.

Avverkning må åläggas utan hinder av inskränkning i rätten därtill, som må finnas stadgad i lag eller hava med stöd av lag föreskrivits. Avverkning må dock ej åläggas i strid mot föreskrift, som meddelats jämlikt lagen den 6 juni 1930 om begränsning av rätten att avverka skog å intecknad fastighet. Ej heller må utan tvingande skäl och med mindre Konungen det medgivit avvikelser ske från vad som är förenligt med god skogshushållning.

Om statsgaranti för ved gäller vad därom särskilt är stadgat.

3 §.

Underlåter någon att inom bestämd tid fullgöra avverkningsskyldighet, som jämlikt 2 § blivit för samma tid fastställd, äger bränslekommissionen på anmälan av kristidsstyrelsen besluta om avverkning för kronans räkning ej mindre av den ved, som vederbörande sålunda underlåtit avverka, än även av vad som enligt av kristidsstyrelsen meddelade föreskrifter ålegat honom att i fortsättningen avverka.

Upplägger någon ved i strid mot bestämmelse, som meddelats jämlikt 2 §, äger bränslekommissionen på anmälan av kristidsstyrelsen vid vite förelägga honom att upplägga veden å den bestämda uppläggningsplatsen.

4 §.

Har bränslekommissionen meddelat beslut som i 3 § första stycket sägs, åligger det skogsvårdsstyrelsen eller, där skogsmark står under domänstyrelsens eller stiftsnämnds uppsikt, denna myndighet att utsyna den för avverkning bestämda myckenheten eller, om sådant finnes vara tillräckligt, anvisa den trakt därå avverkningen skall ske.

Vederbörande kristidsstyrelse äger därefter verkställa avverkningen genom kristidsstyrelsens egen eller, efter överenskommelse med domänstyrelsen, genom domänverkets försorg eller ock i annan lämplig ordning. Kristidsstyrelsen äger upplägga veden på lämplig plats å den egendom, där avverkningen skett. Det åligger den, som enligt 2 § varit skyldig att verkställa avverkningen, att taga vård om den avverkade veden till dess den bortförts eller kronan eljest förfogar över veden. Kan den vårdnadsskyldige ej fullgöra vårdnadsplikten, skall han därom ofördröjligen göra anmälan hos kristidsstyrelsen.

Har ägare av skogsmark eller innehavare av avverkningsrätt fullgjort honom jämlikt 2 § ålagd avverkningskyldighet efter det bränslekommissionen meddelat beslut som i 3 § första stycket sägs, vare han skyldig ersätta kronan de utgifter som må hava föranletts av beslutet.

5 §.

Ersättning för ved, som avverkats för kronans räkning, skall utgå med ett belopp motsvarande skillnaden mellan, å ena sidan, för orten gällande garantipris för sådan ved varom fråga är och, å andra sidan, den beräknade kostnaden för vedens avverkning och uppläggning å lämplig leveransplats.

Varje kristidsstyrelse har att, i enlighet med av bränslekommissionen givna anvisningar, fastställa det belopp, vartill förenämnda kostnad skall beräknas.

6 §.

Räkning å ersättning enligt 5 § ingives till kristidsstyrelsen, som fastställer ersättningens belopp och utbetalar detsamma.

7 §.

Det åligger kristidsstyrelse att tillstålla den, som beröres av sådant av kristidsstyrelsen meddelat beslut som i 2 § avses, skriftligt besked om beslutet. Enahanda skyldighet åligger bränslekommissionen med avseende å sådant av kommissionen meddelat beslut som i 3 § sägs.

8 §.

Viten, som utdömas enligt denna lag, tillfalla kronan.

9 §.

Talan mot kristidsstyrelses beslut rörande ersättning för ved, som avverkats för kronans räkning, må hos bränslekommissionen föras genom besvär, vilka skola hava inkommit till kristidsstyrelsen inom tjugu dagar från den dag, då klaganden erhöil del av beslutet. Då besvär sålunda inkommit, skall kristidsstyrelsen skyndsamt med eget yttrande översända besvärshandlingarna till bränslekommissionen.

Talan mot bränslekommissionens beslut jämlikt 3 § må föras hos Konungen genom besvär, vilka skola hava inkommit till folkhushållningsdepartementet före klockan tolv å trettionde dagen efter den, då klaganden erhöil del av beslutet. Utan hinder av däröver förd klagan skall bränslekommissionens beslut jämlikt 3 § första stycket lända till efterrättelse, intill dess annorlunda förordnas.

I andra fall än ovan sägs må klagan över kristidsstyrelses eller bränslekommissionens beslut enligt denna lag icke föras.

10 §.

Konungen eller, efter Konungens bemyndigande, bränslekommissionen äger meddela närmare bestämmelser angående tillämpningen av denna lag, så ock meddela undantag från de i 1 § första stycket och 2 § första stycket givna bestämmelserna.

Vad i denna lag är stadgat om bränslekommissionen och kristidsstyrelserna skall, i händelse de på dem ankommande arbetsuppgifterna av Konungen uppdragas åt andra myndigheter, efter Konungens förordnande gälla beträffande myndigheter varom sist är sagt.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1942 och gäller till och med den 30 juni 1943; dock att i fråga om ved, som med stöd av lagen avverkats för kronans räkning under lagens giltighetstid, lagen skall äga tillämpning även efter det den i övrigt upphört att gälla.

Förordnande enligt 1 § sista stycket samt beslut jämlikt 2 §, avseende tiden efter lagens ikraftträdande, må meddelas dessförinnan.

Där i lag eller särskild författning förekommer hänvisning till lagen den 12 april 1940 om skyldighet att avverka ved till avsalu, skall hänvisningen i stället avse denna lag.

*Utdrag av protokollet över folkhushållningsärenden, hållet inför
Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott
den 30 april 1942.*

N ä r v a r a n d e:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, ERIKSSON, BERGQUIST, BAGGE, ANDERSSON, DOMÖ, ROSANDER, GJÖRES, EWERLÖF.

Efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter anmäler statsrådet Domö fråga angående *ändrad lagstiftning rörande tvångsavverkning* samt anför.

Lagen den 12 april 1940 (nr 199) om skyldighet att avverka ved till avsalu gäller enligt lag den 4 april 1941 (nr 185) till och med den 30 juni 1942. Enligt lagen åligger det ägare av skogsmark samt innehavare av avverkningsrätt att avverka ved till avsalu till den myckenhet och enligt de föreskrifter, som vederbörande kristidsstyrelse enligt anvisningar av statens bränslekommission bestämmer. Underlåter någon att verkställa sådan avverkning, må tvångsutsyning ske och avverkning äga rum för kronans räkning.

Vid anmälan förut denna dag av vissa frågor rörande anslag till statliga åtgärder för tryggnad av vedproduktionen m. m. (prop. nr 276) har jag närmare redogjort för en av bränslekommissionen i skrivelse den 14 april 1942 framlagd plan för avverkningarna under avverkningsåret 1942/43. Enligt denna plan borde avverkningarna under nämnda år taga sikte på att tillgodose ett behov av 37 å 38 miljoner kubikmeter (travat mått) ved för bränsleändamål och kolning, cirka 16 miljoner kubikmeter (travat mått) massaved som råvara för massaindustrien, 9,6 miljoner kubikmeter (fast mått) sågtimmer samt 0,96 miljoner kubikmeter (fast mått) slipers, stolpar och diverse annat virke.

Efter att hava erinrat om att tvångsavverkningslagen gällde endast i fråga om ved, har bränslekommissionen i sin förenämnda skrivelse vidare anfört, att det alltmer skärpta försörjningsläget, nödvändigheten att trygga en tillräcklig produktion av råvara för framställning av fodercellulosa och andra för försörjningen och försvaret viktiga produkter samt vikten av att byggnadsverksamheten icke hämmades av brist på trävaror hade föranlett överväganden, huruvida en lag om avverkningskyldighet för tiden den 1 juli

1942—den 30 juni 1943 borde omfatta icke blott ved för avsalu utan även annat virke. Kommissionen har härom vidare anfört.

De största posterna i avverkningsprogrammet utgöras — näst ved för bränsleändamål och kolning — av *sågtimmer* och massaved. Bränslekommissionen inser väl, att behovet av flera bostäder kan komma att nödvändiggöra ingripande åtgärder, för att landets behov av sågtimmer skall kunna tillfredsställas. Behovet av sådana åtgärder kan tänkas aktualiseras särskilt för den händelse sågade trävaror prisregleras och minskade vinstmöjligheter sålunda komma att hämma produktionen av sågtimmer. Kommissionen anser det emellertid — icke minst med hänsyn till de osäkra faktorer, som ligga till grund för beräkningen av behovet av sågtimmer — för närvarande icke lämpligt eller påkallat att föreslå genomförandet av produktionsplikt för sågtimmer. Kommissionen har den uppfattningen, att förutsättningar finnas för att nödiga kvantiteter sågade trävaror komma att stå till byggnadsindustriens förfogande en sådan åtgärd förutan, i synnerhet som lagerställningen vid 1942 års utgång kan förväntas vara relativt gynnsam. Som stöd för denna uppfattning må bland annat anföras att de stora avverkningar av brännved och massaved, vilka äro nödvändiga, i stor omfattning — ehuru givetvis inom ramen för skogsägarnas frivilliga åtgöranden — måste förläggas till skogar av sådan beskaffenhet, att avsevärda kvantiteter timmer komma att utfalla vid ved- och massavedavverkningarna. Kommissionen vill jämväl framhålla de stora svårigheter, som föreligga, då det gäller att på län och i sista hand fastigheter fördela en produktionsplikt för sågtimmer. Man har härvid att i detalj taga hänsyn till behoven inom olika områden, betingade av förekomsten av sågverk etc.

Massaindustrien har under det sista året kommit att intaga en mer betydelsefull plats i vår folkförsörjning än någonsin tidigare. Nästan en tredjedel av dess råvaruförbrukning åtgår nu för framställning av fodermedel, som på grund av de senaste årens svaga skördar blivit av utomordentlig betydelse för jordbruket och skogsavverkningarna. Betydande mängder sprit framvinnas jämte flera andra produkter av synnerligen stor betydelse för vårt försvar och vår folkförsörjning. Silkecellulosa tillvinner sig ett allt större intresse i vår hårt beskurna export. Det är därför utomordentligt viktigt, att utvecklingen av massaindustrien icke hämmas av råvarubrist.

Kommissionen har vid sina överväganden rörande effektuerandet av avverkningsplanen, i vad den avser massaved, kommit till den slutsatsen, att betryggande garantier måste skapas för att de nödvändiga massavedkvantiteterna bliva producerade. Kommissionens mening är därför, att produktionsplikt bör fastställas för massaved för industriens råvarubehov.

Det torde kunna göras gällande, att åläggande för landets skogsägare att avverka massaved för industriens råvaruförsörjning vore motiverat möjligen så länge det begränsas till de kvantiteter massaved, som äro behöfliga för framställning av fodercellulosa, motorsprit och liknande produkter. Det förhållandet, att dessa produkter äro av så utomordentligt stor betydelse för vår försörjning i nuvarande läge, skulle försvara det ytterligare ingrepp i dispositionen av skogsägarnas skogskapital, som avverkningsskyldighet för massaved skulle innebära. Än starkare skäl för fastställandet av skyldighet att avverka dylik massaved skulle komma att föreligga, för den händelse massafabrikerna ålades att producera vissa kvantiteter fodercellulosa; sistnämnda spörsmål är för närvarande under övervägande inom

industrikommissionen. Skulle ett åläggande att avverka massaved även komma att omfatta kvantiteter, som användas för framställning av silkecellulosa och annan massa för export eller inhemsk förbrukning — produkter av icke så omedelbar betydelse för landets försörjning — kunde detta däremot måhända anses vara ett utan tvingande skäl företaget tvångs-åläggande för en producentgrupp.

Kommissionen har övervägt, huruvida icke — med utgångspunkt från nu anförda synpunkter — avverkningskyldighet beträffande massaved borde inskränkas till allenast de kvantiteter, som åtgå för framställning av fodercellulosa. Kommissionen har emellertid kommit till den slutsatsen, att produktionskyldighet bör fastställas för all massaved, som är behövlig för massaindustriens råvaruförsörjning, dels emedan exporten av särskilt silkecellulosa ger oss möjlighet att importera många varor, som vi i nuvarande försörjningsläge äro i stort behov av, dels emedan produktionskyldighet för endast en del av den massaved, som man konstaterat vara behövlig för massaindustrien, kunde befaras försvåra anskaffandet av de kvantiteter, som låge utanför produktionskyldigheten. Då det i första hand är ett industriens eget intresse, att tillräckliga mängder massaved bli avverkade, avser kommissionen att vid avverkningarnas fördelning lägga en relativt större kvantitet på skogsbolagens skogar.

Särskilda åtgärder för att få till stånd den erforderliga produktionen av *slipers, stolpar och liknande specialsortiment* äro enligt kommissionens mening ej påkallade utom beträffande lövträdsvirke. I södra och mellersta Sverige äro många industrier för sin drift beroende av lövträdsvirke av olika slag. Det rör sig här om kvantiteter, som äro av för ringa storleksordning att påverka avverkningsplanen i stort (0,32 milj. kubikmeter fast mått). Dessa industrier ha emellertid under innevarande säsong haft svårigheter att anskaffa sin råvara. Skogsägarna ha nämligen i första hand velat fullgöra den ålagda skyldigheten att avverka ved. Med hänsyn till att inom vissa delar av landet, särskilt i Skåne, vedskogen på många fastigheter tagits helt i anspråk under de senaste åren samt för att underlätta ifrågavarande industriens råvaruanskaffning anser kommissionen, att under avverkningssäsongen 1942/43 skogsägarna böra få möjlighet att i produktionskyldigheten under vissa förutsättningar inräkna gagnvirke av lövträd.

Bränslekommissionen har sammanfattningsvis anført, att avverkningskyldighet borde för avverkningsåret 1942/43 fastställas för såväl ved för bränsleändamål och kolning som massaved. Kommissionen har i anslutning härtill anført, att de erforderliga kvantiteterna sågtimmer och annat gagnvirke kunde beräknas bli avverkade utan att åläggande därom utfärdades, men kommissionen har dock förutskickat, att försörjningsläget kunde komma att möjliggöra produktionsplikt även för sådant rundvirke. Kommissionen hade därför kommit till den uppfattningen, att tvångsavverkningslagen borde ändras på så sätt, att lagen omfattade allt virke för avsalu. Lagen borde dock tills vidare icke träda i kraft beträffande andra sortiment än ved för bränsleändamål och kolning samt massaved. Kungl. Maj:t syntes dock böra befullmäktigas att, då försörjningsläget så krävde, utfärda föreskrift om lagens utsträckning jämväl till andra sortiment.

Bränslekommissionen, som vid sin ifrågavarande skrivelse fogat ett förslag till lag om skyldighet att avverka virke till avsalu, har i anslutning till nämnda förslag vidare anfört.

Kommissionen har den uppfattningen, att kristidsstyrelse äger befogenhet att närmare angiva den plats å viss fastighet, varå avverkningen skall bedrivas. Detta torde följa av ordalagen i 2 § första stycket gällande lag, att kristidsstyrelse äger »meddela de föreskrifter med avseende å avverkningens bedrivande, som i övrigt må finnas erforderliga». Då sådana föreskrifter på grund av transportförhållanden eller andra omständigheter framdeles kunna bli erforderliga i större utsträckning, vore ett direkt uttalande i frågan i motiven till lagen av värde.

I ett flertal fall har, sedan beslut fattats om tvångsavverkning och utsyning skett, skogsägaren eller innehavaren av avverkningsrätt likväl — efter hemställen därom — fått för egen räkning avverka den utsynade veden. Fråga har emellertid i sådant sammanhang uppkommit, huruvida skyldighet för avverkaren förelegat att ersätta de kostnader, som föranletts av beslutet om tvångsavverkning. Kommissionen anser, att sådan skyldighet föreligger redan på grund av allmänna rättsgrundsatser men anser det likväl önskvärt, att uttrycklig bestämmelse därom intages i lagen.

Föredraganden. Lagen om skyldighet att avverka ved till avsalu gäller, efter en föregående år vidtagen förlängning av giltighetstiden, till och med den 30 juni detta år. Lagen har utan tvivel varit av mycket stor betydelse för vedförsörjningen. Den skogsägarna med stöd av lagen ålagda avverkningskyldigheten har fullgjorts tillfredsställande och icke i något fall har tvångsavverkning för kronans räkning förekommit; dock har i ett antal fall vederbörande skogsägare ombesörjt honom åliggande avverkningskyldighet först efter det beslut meddelats om tvångsavverkning. Då en lagstiftning av förevarande slag uppenbarligen alltjämt är av nöden, bör dess giltighetstid ytterligare förlängas, förslagsvis till och med den 30 juni 1943.

I samband med förlängningen av giltighetstiden torde böra till behandling upptagas frågan om en utvidgning av lagens giltighetsområde. Tvångsavverkningslagen gäller för närvarande endast beträffande ved — varmed i detta sammanhang är att förstå brännved och kolved — medan man i fråga om försörjningen med övriga virkessortiment är helt beroende av skogsägarnas frivilliga insatser. De ökade svårigheterna för vedavverkningen i fråga om arbetskraft och transporter måste emellertid med nödvändighet medföra ogynnsamma återverkningar beträffande avverkningen av andra sortiment. Därav följer ett allt starkare behov att behandla hela avverkningsproblemet såsom en enda fråga. Vedavverkningen kan icke i längden betraktas fristående utan måste — såsom jag anfört vid anmälan av förut omnämnda frågor rörande anslag till statliga åtgärder för tryggnad av vedproduktionen m. m. — de hithörande spörsmålen behandlas och lösas inom ramen för en gemensam försörjningsplan, gällande även andra sortiment än bränn- och kolved.

Kraven på samordning torde för närvarande, såsom bränslekommissionen anfört, göra sig särskilt gällande med avseende å massaveden med dess alltmåra ökade betydelse för folkhushållningen. Jag torde i detta sammanhang få erinra om den utomordentliga betydelse massaveden fått för framställning av fodercellulosa ävensom motorsprit och liknande produkter. Med hänsyn till massavedens betydelse för folkhushållningen synes det därför i hög grad önskvärt såväl att staten får möjlighet att bestämma de minimikvantiteter, som böra avverkas, som att tvångsavverkning kan komma till stånd i de fall där så finnes erforderligt. Jag är därför beredd att tillstyrka en sådan utvidgning av tvångsavverkningslagen, att lagen göres tillämplig även i fråga om massaved. Då produktionsplikt beträffande massaved likväl icke bör föreligga under längre tid än som av tvingande skäl är påkallat, torde lagen böra så utformas, att det ligger i Kungl. Maj:ts hand att bestämma om och under vilken tid lagen skall gälla i fråga om sådant virke.

I den mån lagen skall gälla beträffande massaved torde, såsom bränslekommissionen anfört, någon skillnad icke böra göras mellan massaved, avsedd för framställning av fodercellulosa, och annan massaved utan bör produktionsplikten avse massaved överhuvud. Fördelningen av den avverkade massaveden å olika förbrukningsändamål är en senare fråga, som får lösas med hänsyn till förhållandena vid den tid då veden skall tagas i anspråk.

Bränslekommissionen har, beträffande frågan om eventuellt utsträckande av produktionsplikten till att avse även sågtimmer samt slipers, stockar och liknande specialsortiment, kommit till den slutsatsen att det för närvarande icke vore erforderligt att införa produktionsplikt i fråga om de nämnda sortimenten, då behöfliga kvantiteter kunde förväntas stå till förfogande även utan tvångsåtgärder. Kommissionen har dock samtidigt framhållit, att ett förändrat försörjningsläge kunde komma att nödvändiggöra produktionsplikt även för sådant rundvirke varom nu är tal. Gentemot dessa kommissionens uttalanden har jag — i överensstämmelse med vad jag förut anfört — intet att erinra. Jag förordar förty, att tvångsavverkningslagen gives sådan utformning, att produktionsplikt skall föreligga beträffande brännved och kolved samt att Kungl. Maj:t skall äga förordna om produktionsplikt även beträffande andra slag av virke. Förordnande torde för närvarande icke böra meddelas utom i fråga om massaved.

Jag torde i detta sammanhang även få upptaga en annan fråga rörande lagens tillämpningsområde. Enligt nu gällande bestämmelser må avverkning ej åläggas i strid mot inskränkning i rätten därtill, som må finnas stadgad i lag eller hava med stöd av lag föreskrivits. Denna inskränkning i avverkningsplikten torde hittills icke hava förorsakat mera kännbara olägenheter. Emellertid är det möjligt att i ett än mera skärpt läge inskränkning en kan finnas vara till icke obetydligt hinder för genomförande av sådana avverkningar, som med hänsyn till bränsleförsörjningen anses nödvändiga. En uppmjukning av stadgandet synes därför önskvärd. Härvid

torde motsvarande bestämmelser i allmänna förfogandelagen kunna i huvudsak tjäna som förebild. Enligt 8 § andra stycket sistnämnda lag gäller att, då växande skog tages i anspråk genom förfogande, som avses i 4 eller 5 § samma lag, avverkning må bedrivas av kronan eller åläggas ägaren eller innehavaren utan hinder av de inskränkningar i rätten därtill, som må finnas i lag stadgade, dock att avvikelse från vad som är förenligt med god skogshushållning ej må ske utan tvingande skäl. I överensstämmelse härmed torde böra i tvångsavverkningslagen stadgas, att avverkning må åläggas utan hinder av inskränkning i rätten därtill, som må finnas stadgad i lag eller hava med stöd av lag föreskrivits. Från denna regel torde emellertid undantag böra göras för det fall, att inskränkningen föreskrivits med stöd av lagen den 6 juni 1930 om begränsning av rätten att avverka skog å intecknad fastighet. En dylik undantagsbestämmelse synes nödvändig med hänsyn till att enligt tvångsavverkningslagen avverkningen regelmässigt företages icke av kronan utan av fastighetsägaren-låntagaren, som även försäljer virket och uppbär köpeskillingen; långgivaren har sålunda ingen som helst garanti för att köpeskillingen användes till gäldande av den fordran, till vars skydd den ifrågavarande föreskriften tillkommit. Den nu angivna undantagsbestämmelsen torde icke i nämnvärd grad minska lagstiftningens effektivitet, detta i all synnerhet som — enligt vad jag inhämtat — hypoteksföreningarna pläga lämna medgivande till att utan hinder av meddelade föreskrifter sådana vedavverkningar må företagas, som kunna ske genom gallring eller rensningshuggning, utan att föreningarna därvid kräva extra avbetalningar å lånen. Vidare må erinras att, därest i särskilt fall tvångsavverkning anses böra ske i strid mot föreskrift, varom nu är fråga, man i sista hand kan falla tillbaka på förfogandelagens regler.

Utöver den absoluta undantagsbestämmelse från regeln om rätt att ålägga tvångsavverkning utan hinder av i lag eller med stöd av lag föreskrivna inskränkningar, som i det föregående behandlats, torde vidare böra upptagas ett stadgande därom att avvikelse från vad som är förenligt med god skogshushållning icke må ske utan tvingande skäl. Med hänsyn till att enligt nu ifrågavarande lag avverkningsskyldigheten ålägges av kristidsstyrelserna men det näppeligen bör ankomma på dem att avgöra om sådana tvingande skäl föreligga, att avvikelse bör få ske från vad som är förenligt med god skogshushållning, torde den ytterligare inskränkningen böra göras, att sådan avvikelse icke må ske med mindre Kungl. Maj:t det medgivit. Dylikt medgivande bör kunna lämnas beträffande viss eller vissa fastigheter eller beträffande visst län eller annat område.

I anslutning till vad nu anförts torde jag få behandla frågan huruvida avverkningskyldig bör äga besvärsmätt över kristidsstyrelses beslut angående produktionsplikt. Jag vill därvid till en början erinra om att enligt gällande lag besvärsmätt över kristidsstyrelses beslut jämlikt tvångsavverkningslagen icke föreligger utom beträffande frågan om ersättning för tvångsavverkad

ved. Föredragande departementschefen anförde härom i propositionen nr 171 till 1940 års lagtima riksdag att, därest möjlighet finnes till överklagande av verkställd fördelning av avverkningskvantiteten de skilda skogsägarna emellan, det kunde befaras att avverkningarna till viss del skulle ligga nere under en betydande del av avverkningsperioden i avbidan på utgången av anförda besvär. Då skogsvårdsstyrelsernas medverkan erbjöde en god garanti för att fördelningen skedde på ändamålsenligaste sätt samt skogsägaren bereddes möjlighet att draga ersättningsfrågan under högre myndighets prövning, ansågs skogsägaren tillförsäkrad skydd för sina intressen i den utsträckning som i rådande läge kunde anses rimligt och möjligt. Det sålunda anförda skälet mot införande av besvärsrätt finner jag — såvitt angår beslut om avverknings skyldighet jämlikt 2 § — alltjämt bärande även då hänsyn tages till att avverknings skyldigheten föreslås skola kunna utsträckas till gagnvirkessortiment. Å andra sidan lärer det likväl icke kunna förnekas, att med de alltmera ökade avverkningskvantiteterna och därav följande svårigheter att fullgöra produktionsplikten betänkligheterna mot förbudet att överklaga av kristidsstyrelse meddelat avverkningsföreläggande göra sig starkare gällande. Det torde därför vara önskvärt att, samtidigt som lagens tillämpningsområde vidgas, man i någon form stärker skyddet för de enskilda gentemot alltför hårda ingripanden från kristidsstyrelsernas sida. Detta synes lämpligen kunna ske genom omläggning av förfaringssättet vid fattande av beslut om tvångsavverkning för kronans räkning och införande av besvärsrätt i viss omfattning i fråga om sådana beslut. Därest beslutanderätten i fråga om tvångsavverkning överflyttas från kristidsstyrelserna till bränslekommissionen, torde ökade garantier vinnas för en likformig och ändamålsenlig tillämpning av lagen och de betänkligheter, som eljest skulle vara förknippade med förbudet mot överklagande av själva avverkningsföreläggandet, torde få anses till väsentlig del undanröjda. Man har nämligen därigenom vunnit, att beslut om tvångsvis genomförande av meddelat avverkningsföreläggande ankommer på annan — och högre — myndighet än den som meddelat föreläggandet; skulle i något fall avverkningsföreläggandet avse större myckenhet än som rimligen kan uttagas, har skogsägaren givetvis möjlighet att hos kommissionen visa att så är förhållandet, därvid beslut om tvångsavverkning självfallet icke bör meddelas. Bränslekommissionens beslut i ärendet torde böra få överklagas hos Kungl. Maj:t; dock torde beslutet utan hinder av förd klagan böra lända till efterrättelse intill dess annorlunda förordnas.

Vissa detaljbestämmelser i lagen hava blivit föremål för uttalanden från bränslekommissionens sida. Kommissionen har sålunda anført, att enligt dess förmenande kristidsstyrelserna enligt gällande lag ägde befogenhet att närmare angeva den plats å viss fastighet, varå den fastighetsägaren ålagda avverkningen skulle verkställas; då föreskrifter av angiven art på grund av transportförhållanden eller andra omständigheter framdeles kunde bliva

erforderliga i större utsträckning vore det emellertid enligt kommissionens uppfattning av värde om ett direkt uttalande i frågan gjordes i motiven till lagen. För egen del vill jag i denna del anföra att, även om bränslekommissionen till stöd för sin mening kan åberopa ordalagen i den nu gällande författningen, en föreskrift av angiven art likväl måste anses innebära ett sådant ytterligare ingrepp i skogsägarens handlingsfrihet, att åtgärden icke lämpligen bör vidtagas utan uttryckligt stadgande därom. Med hänsyn till angelägenheten att i görligaste mån rationalisera transportererna kan det emellertid bliva erforderligt att i viss omfattning meddela dylika föreskrifter. Bestämmelse torde därför nu böra meddelas om rätt för kristidsstyrelse att, i den mån så finnes erforderligt, bestämma å vilken del av viss egendom den å egendomen belöpande avverkningen skall företagas. Ett dylikt beslut torde böra fattas i enahanda ordning som gäller för själva avverkningensbeslutet, d. v. s. efter samråd med vederbörande skogsvårdsstyrelse eller stiftsnämnd eller med domänstyrelsen.

Även i ett annat hänseende synes det önskvärt med viss ändring av gällande bestämmelser. Liksom kristidsstyrelsen bör äga befogenhet att bestämma den del av egendomen, å vilken avverkningen skall företagas, bör kristidsstyrelsen även, i den mån så finnes erforderligt och i den ordning nyss är sagt, få bestämma den plats där virket skall uppläggas. Ur transportsynpunkt lär den sist angivna befogenheten vara lika betydelsefull som den av kommissionen berörda. Det torde emellertid böra understrykas, att befogenheten icke avses skola innefatta rätt att ålägga en transportplikt i egentlig mening, d. v. s. skyldighet att transportera virket till annan ort och där upplägga detsamma, utan allenast en rätt att bestämma den plats å eller i närheten av egendom, där virket — med hänsyn till rådande transportförhållanden — skall uppläggas. Även med en dylik begränsad innebörd kommer självfallet den föreslagna befogenheten att medföra en ytterligare inskränkning i skogsägarens handlingsfrihet. Denna inskränkning synes dock förhållandevis obetydlig jämförd med de betydande fördelar i transporthänseende, som därmed kunna vinnas. Jag vill i detta sammanhang även erinra om att enligt förfogandelagstiftningen Kungl. Maj:t eller, efter Kungl. Maj:ts uppdrag, vederbörande statskommission äger bestämma den ort, till vilken förnödenhet, som skall avstås, skall av vederbörande ägare eller innehavare forslas.

Därest kristidsstyrelse tillerkännes befogenhet, varom i det föregående nämnts, torde det även vara erforderligt att i lagen upptaga bestämmelser om påföljd för avverkningsskyldig, som uraktlåter att följa meddelade föreskrifter angående uppläggningsplats. Att straffbelägga dylik uraktlåtenhet — i likhet med som skett i förfogandelagstiftningen — torde emellertid icke böra ifrågakomma. Jag förordar i stället att bränslekommissionen tillerkännes befogenhet att, efter anmälan av kristidsstyrelsen, vid vite förelägga den försumlige att forsla virket till den bestämda upplagsplatsen. Jag

förutsätter emellertid därvid, att sådant vitesföreläggande icke skall behöva tillgripas annat än i rena undantagsfall. Beslut om vitesföreläggande torde böra få överklagas hos Kungl. Maj:t. Därest fråga uppkommer om utdömande av förelagt vite, torde ärendet böra ankomma på domstol i vanlig ordning.

Bränslekommissionen har vidare fäst uppmärksamheten på frågan om vem som slutligen skall bära kostnaderna för utsyning m. m. i sådana fall, där vederbörande myndighet beslutat om tvångsavverkning och låtit verkställa utsyning men skogsägaren det oaktat själv verkställer avverkningen. Enligt kommissionens uppfattning vore skogsägaren på grund av allmänna rättsgrundsatser skyldig betala de ifrågavarande kostnaderna, men ansåge kommissionen det likväl önskvärt att uttrycklig bestämmelse därom meddelades. Det synes mig uppenbart att, därest en skogsägare genom uraktlåtenhet att inom föreskriven tid fullgöra ålagd produktionsplikt föränlett vederbörande myndighet att besluta om tvångsavverkning men skogsägaren därefter själv verkställer avverkningen, skogsägaren bör vara betalningsskyldig gentemot det allmänna för de utsynings- och andra kostnader, som föränletts av beslutet om tvångsavverkning. Det torde vara lämpligt att i lagen intaga uttrycklig bestämmelse härom.

I samband med de ändringar av tvångsavverkningslagen jag nu förordnat torde vissa redaktionella jämkningar böra vidtagas i lagen. Sålunda böra orden »statens vednämnd» respektive »vedkontor» utbytas mot »statens bränslekommission» respektive »kristidsstyrelse»; erinras må att Kungl. Maj:t genom kungörelser den 14 juni 1940, nr 583, och den 28 juni 1940, nr 644, förordnat att vad i allmän författning eller genom särskilda Kungl. Maj:ts beslut funnes stadgat rörande vednämnden respektive vedkontoren i stället skulle, i tillämpliga delar, hava avseende å bränslekommissionen respektive kristidsstyrelserna. Vidare torde de i tvångsavverkningslagen upptagna bestämmelserna om klagan över vedkontors (kristidsstyrelses) beslut böra i formellt hänseende ändras till överensstämmelse med vad som enligt kungörelsen den 8 september 1939, nr 657, i allmänhet gäller beträffande talan mot kristidsstyrelses beslut.

De av mig i det föregående föreslagna ändringarna och tilläggen föranleda sådan omarbetning av gällande bestämmelser, att helt ny lag i ämnet synes böra utfärdas; den nya lagen torde böra träda i kraft den 1 juli 1942, då giltighetstiden för den nu gällande lagen utlöper. Med hänsyn till att lagen i första hand avses skola gälla endast i fråga om ved men enligt Kungl. Maj:ts förordnande skall kunna utsträckas till att avse även virke av andra slag torde lagens rubrik lämpligen kunna ändras till »lag om avverknings-skyldighet».

I enlighet med vad jag i det föregående anfört och med utgångspunkt från det av bränslekommissionen ingivna lagförslaget har inom folkhushållningsdepartementet utarbetats förslag till *lag om avverknings-skyldighet*.

Föredraganden hemställer härefter, att lagrådets utlåtande över det upprättade förslaget, av den lydelse bilaga¹ till detta protokoll utvisar, måtte för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas genom utdrag av protokollet.

Denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan bifaller Hans Maj:t Konungen.

Ur protokollet:

Curt Nordwall.

¹ Denna bilaga, vilken är likalydande med det vid propositionen fogade lagförslaget, har här uteslutits.

*Utdrag av protokollet, hållet i Kungl. Maj:ts lagråd den 12 maj
1942.*

N ä r v a r a n d e:

justitieråden FORSSMAN,
BELLINDER,
regeringsrådet LUNDEVALL,
justitierådet STERZEL.

Enligt lagrådet den 11 maj 1942 tillhandakommet utdrag av protokoll över folkhushållningsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet den 30 april 1942, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets utlåtande skulle för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas över upp- rättat förslag till *lag om avverkningsskyldighet*.

Förslaget, som finnes bilagt detta protokoll, föredrogs inför lagrådet av byråchefen för lagärenden i folkhushållningsdepartementet hovrättsrådet Rolf Dahlgren.

Lagrådet lämnade förslaget utan erinran.

Ur protokollet:

G. Lindencrona.

*Utdrag av protokollet över folkhushållningsärenden, hållet inför
Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott
den 15 maj 1942.*

N ä r v a r a n d e:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, ERIKSSON, BERGQUIST, BAGGE, DOMÖ, ROSANDER, GJÖRES, EWERLÖF.

Efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter anmäler statsrådet Domö lagrådets den 12 maj 1942 avgivna utlåtande över det den 30 april 1942 till lagrådet remitterade förslaget till *lag om avverkningsskyldighet*; därvid föredraganden hemställer, att förslaget, som av lagrådet lämnats utan erinran, måtte jämlikt § 87 regeringsformen genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdade hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Erik Blomqvist.